

Denna rapport är en sammanställning grundad på Utrikesdepartementets bedömningar. Rapporten gör inte anspråk på att ge en fullständig bild av läget för de mänskliga rättigheterna, demokrati och rättsstatens principer i landet. Information bör också sökas från andra källor.

DANMARK – Mänskliga rättigheter, demokrati och rättsstatens principer: situationen per den 31 december 2020

I. SAMMANFATTNING

Danmark är en rättsstat och en parlamentarisk demokrati med starka och oberoende institutioner. De mänskliga rättigheterna garanteras i lagstiftning och respekteras väl.

Levnadsstandarden är mycket hög och landet innehar en delad förstaplats som det minst korrupta landet vid *Transparency Internationals* mätning.

Danmark är ett av världens mest jämställda länder. Både stats- och regeringschefen är kvinnor och andelen kvinnor som förvärvsarbetar är mycket hög. *MeToo*-debatten har dock tydliggjort problem med sexuella trakasserier, framför allt på arbetsplatser, och resulterat i en skärpning i lagen om likabehandling. En samtyckesbaserad våldtäktsbestämmelse infördes 2020, i likhet med den svenska samtyckeslagen.

Yttrandefriheten utgör en grundsten i det danska samhället. Under 2020 har gränser mellan yttrandefrihet och hets mot folkgrupp varit föremål för en omfattande debatt.

Danmark har en hög grad av flexibilitet och rörlighet på arbetsmarknaden kombinerat med ett väl utvecklat skyddsnät vid arbetslöshet. Täckningsgraden av kollektivavtal är hög även om trenden är nedåtgående.

Danmark var det första landet i världen som införde möjligheten för homosexuella par att ingå registrerat partnerskap. Samtidigt utsätts hbtqi-personer för trakasserier och hatbrott. Regeringen presenterade 2020 tio initiativ för att förbättra rättsställningen för hbtqi-personer.

Vissa av regeringens åtgärder för att bekämpa radikaliserings och motverka segregerade bostadsområden har kritiserats av delar av civilsamhället för att vara diskriminerande, framför allt mot muslimer. Regeringen har i sin strama migrations- och integrationspolitik stöd av oppositionen och en majoritet av den allmänna opinionen. Kritik förekommer från människorättsorganisationer, bland annat avseende de skärpta kraven för familjeåterförening och för att få danskt medborgarskap.

Användningen av isolering som disciplinär åtgärd i fängelser har ökat kraftigt och har blivit föremål för kritik, bland annat av Europarådets kommitté mot tortyr.

För att hantera smittspridningen av covid-19 infördes under 2020 en tillfällig epidemilagstiftning vilket gav ministern med ansvar för hälsofrågor befogenhet att besluta om långtgående restriktioner. Detta utlöste en debatt om lagstiftningens förenlighet med mänskliga rättigheter. Samma åtgärdsalternativ återfinns i den permanenta epidemilagstiftning som trädde i kraft i mars 2021, men makten att ta åtgärderna i bruk har återförts till Folketinget.

Konungariket Danmark består av Danmark, Grönland och Färöarna. Denna rapport behandlar främst Danmark, då Grönland och Färöarna genom självstyre, det så kallade *hjemmestyret*, själva ansvarar för de flesta av de områden som rapporten avhandlar.

II. RÄTTSSTATENS PRINCIPER

Domstolarna är självständiga i förhållande till den verkställande makten. Enligt grundlagen är domstolarna behöriga att pröva alla frågor som gäller myndighetsutövandets gränser. Den danska grundlagen stadgar att ”var och en” har tillgång till rättssystemet.

Danmark intar 2020 toppplaceringen på World Justice Projects *Rule of Law Index* som mäter hur rättsstaten upplevs av medborgare.

Folketingets ombudsman har mandat att bedöma om en myndighet eller tjänsteman inom den offentliga förvaltningen har handlat i strid med gällande rätt, eller på annat sätt gjort sig skyldig till fel eller försummelse i utövandet av sin uppgift. Ombudsmannen avgör själv om inkomna klagomål utgör tillräckliga skäl för en undersökning.

En oberoende polisåklagarmyndighet har till uppdrag att utreda misstanke om brott eller förseelser begångna av polis i tjänsten, samt frågor om personer som avlidit eller skadats till följd av polisens ingripande eller i polisens förvar. Polisåklagarmyndigheten är oberoende från såväl polis- som åklagarväsendet och är organisatoriskt placerad direkt under Justitieministeriet.

I regeringens försvarsbeslut för perioden 2018–2023 anges att försvaret i högre grad än tidigare ska bidra till den nationella säkerheten genom stöd till polisen i fredstid. Sedan september 2017 har danska soldater övertagit exempelvis gränskontroller och bevakning av synagogan i centrala Köpenhamn från polisväsendet.

Danmark är ett av de minst korrupta länderna i världen. Enligt *Transparency Internationals* index 2020 om upplevd korruption intar Danmark en delad förstaplats av 180 granskade länder. Härvan kring Danske Banks filial i Estland, som utvecklats till en av världens största penningtvättskandaler, visade emellertid på svagheter avseende tillsynen inom finanssektorn. *Finanstilsynet* har sedan dess fått utökade resurser och nya befogenheter att övervaka och sanktionera banker. Böterna för penningtvätt har höjts med 700 procent, vilket gör de danska bötesnivåerna för penningtvätt till en av de högsta i Europa.

Regeringens ministrar har mandat att gå in i enskilda ärenden inom sitt ansvarsområde. Justitieministern kan exempelvis be Riksåklagaren att väcka åtal, eller underlåta att väcka åtal i konkreta ärenden, förutsatt att förfrågan är skriftlig och att talmannen informeras.

Rättssäkerhet

Rättssystemet är väl fungerande. Domstolsväsendet genomför ett kontinuerligt reformarbete i syfte att upprätthålla rättssäkerheten och öka effektiviteten. Justitieministeriet har under 2019 etablerat en ny, digital

visselblåsarordning för polisen, *Politiets Efterretningstjeneste* (vilket kan jämföras med Säkerhetspolisen), Åklagarmyndigheten, Kriminalvården och departementet.

Straffrihet och ansvarsutkrävande

Det finns inga uppgifter om att straffrihet skulle förekomma i Danmark.

En rättsprocess pågår i dansk domstol gällande danska styrkors agerande i samband med danskledda militära insatsen *Operation Green Desert* i Irak 2004. Bakgrunden är att 23 irakiska medborgare anklagat danska soldater för att ha medverkat till att de blev misshandlade av irakiska säkerhetsstyrkor. Appellationsdomstolen meddelade 2018 dom i frågan och fastslog att de danska styrkorna var medansvariga för misshandeln av 18 av de 23 klagande då de inte utövat tillräcklig tillsyn över irakiernas omhändertagande. Försvarsministeriet har överklagat domen till Högsta domstolen, som meddelat att fallet tas upp år 2022.

III. DEMOKRATI

De politiska rättigheterna och de politiska institutionerna

Danmark är en parlamentarisk demokrati och en konstitutionell monarki. Drottning Margarethe II är statschef. Statschefen är den som formellt utser och avskedar statsministern och övriga ministrar i regeringen samt godkänner lagar.

Politisk pluralism med flerpartisystem råder. Parlamentet utgörs av Folketinget med 179 ledamöter, varav två från Grönland och två från Färöarna. Allmänna val till Folketinget ska hållas med högst fyra års intervall, men statsministern avgör tidpunkten med minst tre veckors varsel. Senaste valet hölls i juni 2019. Valdeltagandet var 84,6 procent (84,1 procent om Färöarna och Grönland räknas in). Danska medborgare bosatta utomlands saknar rösträtt. För att rösta krävs en fast adress, vilket även begränsar möjligheten att rösta för hemlösa personer. Fängslade och häktade personer har rätt att rösta och röstning sker på respektive institution.

Statsministerämbetet innehas av Mette Frederiksen. Frederiksen är den andra kvinnan på posten efter Helle Thorning-Schmidt som var

statsminister 2011–2015. Kvinnor utgör 39 procent av ledamöterna i Folketinget och 35 procent i regeringen. På lokal nivå utgör kvinnorna 33 procent av medlemmarna i de politiska församlingarna och andelen kvinnliga borgmästare är strax över 14 procent.

Grönland och Färöarna har en särskild status genom det så kallade *hjemmestyret* och har gradvis övertagit självständigt ansvar för lagstiftning och implementering på allt fler sakområden. Både Grönland och Färöarna har egna parlamentariska ombudsmän med mandat att behandla klagomål från medborgarna gällande kränkningar av mänskliga rättigheter. Senaste valet till Lagtinget i Färöarna ägde rum 2019 och i Grönland 2018. Även dessa val bedömdes vara fria och rättvisa. Färöarnas regering består av sju ministrar varav en kvinna. I Grönland är tre av tio ministrar kvinnor.

Det civila samhällets utrymme

Det finns ett stort antal frivilligorganisationer, såväl inhemska som internationella. Civilsamhällets organisationer verkar fritt.

Den nationella institutionen för mänskliga rättigheter *Institut for Menneskerettigheder* är oberoende från regering och Folketing. Institutet har bland annat till uppgift att övervaka och rapportera till Folketinget om situationen för de mänskliga rättigheterna i landet. Det har också mandat att främja icke-diskriminering på grund av kön, etnicitet och funktionsnedsättning och på dessa områden ta sig an enskilda klagomål. Institutet leds av en styrelse som framför allt består av akademiker från de större universiteten. Staten lämnar ett betydande bidrag till institutets drift och aktiviteter.

IV. MEDBORGERLIGA OCH POLITISKA RÄTTIGHETER

Respekt för rätten till liv, kroppslig integritet och förbud mot tortyr

Enligt Socialstyrelsens Center mot människohandel steg antalet offer för människohandel till 77 personer 2020 jämfört med 64 personer året innan. De flesta offren var utlänningar men fem av dem var danska medborgare. Flertalet offer utsattes för sexuellt utnyttjande men det handlade också om tvångsarbete och påtvingad kriminalitet. För första gången har offer i slavliknande förhållanden (tre personer) identifierats.

Prostitution är lagligt i Danmark. Någon exakt statistik finns inte över antalet prostituerade. Uppskattningar varierar mellan omkring 3000 och 5000 personer. Frivilligorganisationer har rapporterat att prostituerades utsatthet har ökat under pandemin, främst till följd av inkomstbortfall.

Flera internationella övervakningsorgan, senast Europarådets kommitté mot tortyr och omänsklig eller förnedrande behandling eller bestraffning (CPT), har tillsammans med nationella människorättsorganisationer uttryckt oro över den omfattande användningen av isolering i danska fängelser och häkten. Användningen av isolering som disciplinär åtgärd har ökat mycket kraftigt; från sju tillfällen om mer än 14 dagars isolering år 2015 till 705 tillfällen år 2019. CPT riktade även skarp kritik för oacceptabla förhållanden för avvisade asylsökande och migranter i förvar i *Udlændingecenter Ellebæk*. Ett stort antal människorättsorganisationer har också kritiserat förhållandena i *Ellebæk*, bland andra *Amnesty International* som har uttryckt oro för användningen av isolering av redan sårbara individer.

Den oberoende polisåklagarmyndighet som har till uppdrag att utreda misstanke om brott eller förseelser begångna av polis i tjänsten mottar cirka 3 000 anmälningar per år. Under 2019 rörde 14 anmälningar allvarlig skada eller dödsfall.

Dödsstraff

Dödstraff avskaffades 1930 i fredstid, och 1978 för brott i krigstid. Den sista civila avrättningen utfördes 1892 och den sista för brott i krigstid 1950.

Rätten till frihet och personlig säkerhet

Det förekommer inga uppgifter om ofrivilliga försvinnanden eller godtyckliga frihetsberövanden.

Yttrande-, press- och informationsfrihet, inklusive på internet

Yttrandefriheten utgör en grundsten i det danska samhället. Enskilda kan fritt och öppet kritisera statsmakterna utan risk för repressalier. Begränsningar kan i stort sett endast ske om yttrandet är att betrakta som hets mot folkgrupp eller förtal. Sedan 2017 är det också straffbart att

under en religiös predikan uppmana till straffbara handlingar så som mord eller misshandel. Det är mycket ovanligt att någon åtalas för hets mot folkgrupp.

Yttrandefrihetens omfattning och begränsningar har debatterats intensivt de senaste åren. FN:s kommitté för avskaffande av rasdiskriminering (CERD) uppmanade i sin senaste granskning den danska regeringen att agera för att motverka ett stigmatiserande och nedsättande tonfall gentemot personer med utländsk bakgrund i den politiska debatten. Under 2019 höll partiledaren för det danska högerpartiet *Stram Kurs* ett antal demonstrationer vilka föranledde en intensiv debatt om var gränsen mellan yttrandefrihet och hets mot folkgrupp bör gå.

I Reportrar utan gränsers pressfrihetsindex, som rankar 180 länder och regioner utifrån situationen för pressfrihet och frihet för journalister rankas Danmarks pressfrihet 2020 som nummer tre, efter Norge och Finland.

Tillgängligheten till internet i landet är mycket god. Danmark rankas enligt *The Economist Intelligens Units Inclusive Internet Index* som fjärde bästa land av 86 granskade i fråga om infrastruktur som bereder tillgång till internet. Nästan alla hushåll i Danmark har tillgång till internet.

2019 konstaterade Folketingets ombudsman att kommuner inte har rätt att varna eller på andra sätt försöka hindra anställda att i sociala medier uttala sig kritiskt om sin arbetsgivare.

Danmark är världsledande när det gäller digitalisering av den offentliga sektorn. 2020 fick landet precis som 2018 förstaplatsen på FN:s *E-Government Survey*, som rankar världens länder i hur långt de kommit med offentlig digitalisering. Som ett led i den offentliga digitaliseringen har artificiell intelligens börjat användas i danska myndigheters ärendehantering. Detta skapar nya utmaningar för de mänskliga rättigheterna, så som brist på transparens och risk för diskriminering, vilket påtalats av *Institut for Menneskerettigheder*. Det finns också en risk för att principen om att allmänheten i en rättsstat måste kunna syna makthavare och få inblick i processerna bakom lagar och beslut åsidosätts när delar av ett beslut fattas av en algoritmisk profileringsmodell.

Rätten till mötes- och föreningsfrihet

Mötes- och föreningsfrihet råder och föreningslivet är omfattande och livligt.

Demonstrationer som äger rum på allmän plats ska anmälas till polisen 24 timmar i förväg. Utan anmälan riskerar demonstranter att bötfällas, men demonstrationen blir inte olaglig. En demonstration som framkallar fara för allmänheten kan förbjudas, eller så kan demonstranterna ombes flytta till annan plats.

En undersökningskommission, Tibetkommissionen, har undersökt polisens handlande vid tre officiella kinesiska besök i Köpenhamn då demonstranter förhindrades att demonstrera till förmån för Tibet. Kommissionen meddelade 2017 att olagliga order hade utfärdats i samband med två av besöken, och att polisens ingrepp gentemot demonstranterna inte var förenliga med församlings- och yttrandefriheten. Därefter framkom att kommissionen sannolikt inte haft tillgång till allt relevant material, och Justitieministern meddelade 2018 att kommissionens arbete skulle återupptas. Det är den första undersökningskommissionen att återupptas på decennier. Tibetkommission II, har meddelat att man avser leverera sin redogörelse innan utgången av 2021.

Religions- och övertygelsefrihet

Religions- och övertygelsefriheten har grundlagsfäst skydd. Den lutherska statskyrkans särställning har grundlagsstöd, vilket har kritiserats av andra religiösa samfund som menar att den danska staten inte garanterar en neutral behandling av olika trosuppfattningar.

En del av regeringens åtgärder för att förbättra integrationen av personer med utländsk bakgrund samt förebygga och bekämpa radikaliserings och extremism, har av bland annat muslimska intresseorganisationer samt vissa politiker och politiska kommentatorer kritiserats för att vara speciellt riktade mot muslimer och inskränka såväl religionsfriheten som yttrandefriheten. Regeringen å sin sida har bedömt att vissa uttalanden och visst agerande i religionens namn har utgjort övergrepp på andra

mänskliga rättigheter, framför allt rörande kvinnans roll i samhället och kvinnors sexualitet.

Sedan 2018 är det förbjudet att bära ansiktstäckande klädsel, bland annat burka och niqab, i det offentliga rummet.

V. EKONOMISKA, SOCIALA OCH KULTURELLA RÄTTIGHETER

Fackliga rättigheter och relaterade frågor

Enligt grundlagen ska alla medborgare ges möjlighet till arbete på villkor som kan trygga försörjningen. Grundlagen stadgar vidare att alla medborgare ska ha fri och lika tillgång till alla yrken.

Danmark har ratificerat ILO:s åtta centrala konventioner. I internationella fackliga samorganisationens *Global Rights Index* placeras Danmark i den bästa kategorin som innebär en god situation för de fackliga rättigheterna.

Danmark är känt för en hög grad av flexibilitet och rörlighet på arbetsmarknaden kombinerat med ett väl utvecklat skyddsnät vid arbetslöshet, så kallat *flexicurity*.

Den danska arbetsmarknadsmodellen bygger på tre delar: trepartssamarbete, kollektivavtal och hög organisationsgrad. Trepartssamarbetet täcker hela arbetsmarknadspolitiken, och statens samarbete med arbetsmarknadens parter är en integrerad del av sysselsättningspolitiken. Löner och arbetsvillkor regleras genom kollektivavtal. Arbetsgivare som omfattas av ett kollektivavtal är skyldiga att följa avtalets regler även för anställda som inte är organiserade. Inom den offentliga sektorn omfattas alla av kollektivavtal. I den privata sektorn omfattas cirka tre av fyra arbetstagare. För hela arbetsmarknaden beräknas kollektivavtalstäckningen till 83 procent. För utländska anställda är det något längre, cirka 73 procent. Traditionellt har den fackliga anslutningen varit mycket hög i Danmark. De senaste tio åren har dock andelen löntagare som inte organiserar sig vuxit, och uppgår till cirka 35 procent.

Arbetslösheten ligger på cirka 4,4 procent. Andelen kvinnor som förvärvsarbetar är bland den högsta i världen. Av befolkningen över 15 år stod 73 procent av kvinnorna och 77 procent av männen till arbetsmarknadens förfogande 2019.

Löneskillnaderna mellan män och kvinnor är 12,7 procent men minskar kontinuerligt. Arbetsmarknaden är tydligt könsuppdelad och kvinnor är underrepresenterade på chefspositioner, framför allt i det privata näringslivet. Andelen kvinnor i näringslivets styrelser ligger på strax över 19 procent.

Den danska föräldraledigheten är sammanlagt 52 veckor. Två veckor av föräldraledigheten är öronmärkta för pappan, och ska tas ut direkt efter födseln. 18 veckor är öronmärkta för mamman. Resterande tid kan föräldrarna dela mellan sig. Danmark är det land i Norden där papporna tar ut lägst andel, runt 12 procent, av föräldraledigheten. Det EU-direktiv från 2019 som fastställer att åtta veckor av föräldraledigheten ska vara öronmärkta för pappan har ännu inte trätt i kraft i Danmark. Beslutet förväntas implementeras under 2022.

Rätten till bästa uppnåeliga fysiska och mentala hälsa

Danmark har ett väl utbyggt hälsovårdssystem, en allmän sjukförsäkring och avgiftsfri sjukvård. Medellivslängden 2019–2020 var 83,6 år för kvinnor och 79,5 år för män. Barnadödligheten var 3,8 av 1 000 levande födda barn år 2019. Mödradödligheten uppgick till fyra dödsfall per 100 000 födselar.

I syfte att begränsa smittspridningen av covid-19 gällde från mars 2020 till och med februari 2021 en tillfällig epidemilagstiftning, som trädde i kraft genom ett så kallat brådskande lagstiftningsförfarande. Den tillfälliga epidemilagen gav ministern med ansvar för hälsofrågor befogenhet att på egen hand besluta om långtgående åtgärder och restriktioner, vilket har lett till en debatt om lagstiftningens förenlighet med mänskliga rättigheter. I den nya permanenta epidemilag som trädde i kraft i mars 2021, finns möjligheten kvar att vid en epidemi besluta om obligatoriska undersökningar och isolering samt möjlighet att begränsa antalet som får samlas (med särskilt undantag för demonstrationer). Däremot återfördes beslutanderätten om att ta åtgärderna i bruk till Folketingets ledamöter.

Både i förslaget till den tillfälliga epidemilagen och till den reviderade permanenta versionen föreslog regeringen, utan framgång, att obligatorisk vaccinering skulle inkluderas.

I Danmark och Grönland råder fri abort till och med den tolfte veckan av graviditeten. Efter tolv veckor krävs tillstånd för abort om inte graviditeten utgör en risk för kvinnans liv och hälsa. I Färöarna tillåts abort endast under särskilda omständigheter, exempelvis om graviditeten utgör en risk för kvinnans liv eller hälsa, vid våldtäkt eller incest samt vid allvarliga fosterskador. Abort i Färöarna kan tillåtas till sextonde veckan. FN:s kommitté för avskaffandet av diskriminering av kvinnor (CEDAW) har uppmanat Danmark att säkra tillgång till laglig och säker abort i Färöarna precis som i övriga delar av kungariket Danmark.

Sex- och samlevnadsundervisning har förekommit i grundskolan sedan 1970-talet och är en del av läroplanen från och med tredje klass. Tillgängligheten av preventivmedel i landet är god.

FN:s kommitté mot tortyr (CAT) har, liksom CPT, kritiserat Danmark för en alltför omfattande användning av olika former av tvångsåtgärder inom ramen för den psykiatriska hälsovården. Även *Institut for Menneskerettigheder* och andra organisationer har kritiserat Danmark för användningen av tvångsåtgärder och särskilt användningen av bältesfixering. Långvarig bältesfixering har dock minskat de senaste åren. Parallellt har emellertid tvångsmedicineringen ökat.

Rätten till utbildning

Utbildningssystemet är uppbyggt efter principen att alla invånare har rätt till offentligt finansierad utbildning. Danmark har inte skolplikt, utan undervisningsplikt vilket innebär att alla barn har rätt, och plikt, att motta undervisning från det året barnet fyller sex år. Grundskolan är tioårig och består av obligatorisk förskoleklass och årskurs 1–9. Dessutom finns en frivillig, ettårig tionde klass. Läs- och skrivkunnigheten är hög.

Utbildningar på gymnasie- och universitetsnivå är kostnadsfria. Möjlighet till studielån finns. Val av gymnasie-/yrkesutbildning fortsätter att vara starkt könsuppdelat och Danmark innehar den femte sämsta placeringen i OECD när det gäller könsfördelning på sina yrkesutbildningar; inom

området ”teknologi, bygg och transport” är 95 procent av eleverna pojkar, medan 87 procent av eleverna på ”omvårdnad, hälsa och pedagogik” är flickor. Andelen studerande vid högre utbildning fördelar sig relativt lika mellan könen, med en mindre övervikt (sju procent) åt kvinnliga studerande. Antalet kvinnliga forskare ökar och på doktorandnivå utgör kvinnor 50 procent. Andelen kvinnliga professorer är dock fortfarande låg, cirka 23 procent.

Rätten till en tillfredsställande levnadsstandard och social trygghet

Levnadsstandarden i Danmark är en av de högsta i världen. I UNDP:s index för mänsklig utveckling 2020 rankas Danmark som nummer tio.

Enligt grundlagen ska den som inte har möjlighet att försörja sig själv eller bli försörjd av sina närstående ha rätt till offentlig hjälp. Den väl utbyggda offentliga sektorn tillhandahåller ett trygghetssystem. Nivåerna i försörjningsstödet har sänkts på senare tid i syfte att få ut fler människor på arbetsmarknaden. Även försörjningsstödet till asylsökande och flyktingar har sänkts.

VI. RÄTTEN ATT INTE UTSÄTTAS FÖR DISKRIMINERING

Kvinnors åtnjutande av de mänskliga rättigheterna

Danmark är ett av världens mest jämställda länder. Landet har ett kvinnligt statsöverhuvud och en kvinnlig statsminister. Kvinnor har enligt lag samma rättigheter som män. Alla lagförslag ska granskas ur ett genusperspektiv. Det finns antidiskrimineringslagstiftning baserat på kön som omfattar diskriminering i arbetslivet och inom ramen för myndighetsutövning. Såväl förvaltningsmyndigheten *Ligebehandlingsnaevnet* som *Institut for Menneskerettigheder* kan, inom sina respektive mandat, ta emot klagomål rörande diskriminering baserat på kön.

Den 17 december 2020 antog Folketinget enhälligt en ny lagstiftning som inför en samtyckesbaserad våldtäktsbestämmelse (ikraftträdande den 1 januari 2021.) Regeringen lanserade i samband med antagandet av lagstiftningen en rad åtgärder för att förebygga våldtäkt samt för att förbättra rättssystemets bemötande av den som utsatts för våldtäkt.

Enligt en undersökning från 2020, genomförd av justitiedepartementet, Kriminalpreventiva rådet och Rikspolisens i samarbete med Köpenhamns universitet, blir 11 400 kvinnor årligen utsatta för våldtäkt eller våldtäktsförsök. Knappt hälften av dessa utgör fullbordade våldtäkter. En stor andel anmäls aldrig. 2020 anmäldes 1 825 våldtäkter, varav 444 avsåg övergrepp på barn under 12 år. 2019 föll 314 domar, varav 108 rörde brott mot barn under 12 år.

Den globala *MeToo*-rörelsen hösten 2017 resulterade i en ändring av lagen om likabehandling. Det främsta syftet med lagändringen, som trädde i kraft 2019, var att klargöra att kravet på lika arbetsvillkor för män och kvinnor även innefattar ett förbud mot sexuella trakasserier. I lagen fastställdes att bedömningen av huruvida sexuella trakasserier förekommit inte ska beakta karaktären av samtalstonen på arbetsplatsen. Slutligen medförde lagändringen en höjning av den genomsnittliga ersättningsnivån i fall om sexuella trakasserier.

Danmark återfanns 2020 på plats 14 i *World Economic Forums Gender Gap Report*, vilket är den lägsta placeringen bland de nordiska länderna. Den relativt låga andelen kvinnor i ledande positioner på arbetsmarknaden bidrar till att placeringen inte är högre.

Alla kommuner, regioner och statliga myndigheter med mer än femtio anställda ska vartannat år ta fram en rapport om jämställdhetsarbetet på personalområdet och inom det egna sakområdet. Regeringen presenterar årligen en handlingsplan för arbetet med jämställdhet.

Barnets rättigheter

Folketingets ombudsmannainstitution har bland annat till uppgift att hantera enskilda klagomål från barn gällande myndighetsutövning. Avdelningen heter *Ombudsmandens Børnekontor*. Det finns också ett statligt råd, *Børnerådet*, vilket har till uppgift att föra barnets talan i den offentliga debatten och som ger råd till regering och Folketinget. Rådet ska involvera barnets synpunkter i sitt arbete.

Danmark fick 2016 kritik från FN:s kommitté mot tortyr för att landets lagstiftning tillåter att barn från femton års ålder som dömts till fängelsestraff kan åläggas isolering i upp till 28 dagar som en

disciplinåtgärd. FN:s barnrättskommitté har, liksom nationella människorättsorganisationer, uppmanat Danmark att förbjuda sådan isolering.

Barnrättskommittén gav även i sin senaste rapport Danmark kritik vad gäller hanteringen av flyktingbarn. Kommittén påpekade bland annat att barnets bästa inte tas i tillräckligt beaktande i migrationsprocessen och att familjeåterförening för barn inte eftersträvas i tillräcklig utsträckning.

Sexualbrott begångna av danska medborgare mot barn utomlands är kriminaliserade. Den danska polisen och danska Rädda Barnen samarbetar sedan en längre tid, bland annat i fråga om förebyggande och beivrande av övergrepp på barn via internet. Polisen har avdelningar som specialiserar sig på sexuell exploatering och handel med barn via nätet. I april 2019 upprättade polisen en ny digital plattform för anmälningar av sexuella kränkningar på nätet, och under hösten samma år upprättades en gemensam webportal (*Single Point of Contact*) till sociala medier, pornografiska websidor med flera för att fortare kunna ta bort kränkande innehåll.

Såväl Barnrättskommittén, *Institut for Menneskerettigheder* och andra organisationer har uppmärksammat den höga förekomsten av sexualbrott mot barn i Grönland. *Naalakkersuisut* (Grönlands regering) bad sommaren 2019 Danmark om assistans i arbetet för utsatta barn och unga. Socialstyrelsen i Danmark anger i en studie från 2020 att cirka en tredjedel av alla barn i Grönland har utsatts för vanvård, och vart femte barn fött 1995 eller senare har utsatts för sexuella övergrepp. Av tillfrågade flickor och kvinnor i åldern 15–24 år svarade 22 procent att de haft självmordstankar och 13 procent att de försökt begå självmord. Bland pojkar och män i samma ålder svarade 5 procent att de under det senaste året försökt begå självmord.

Rättigheter för personer som tillhör nationella, etniska, språkliga och religiösa minoriteter samt urfolk

Genom Grönland är kungariket Danmark hem åt ett urfolk, Grönlands inuiter. Av Grönlands befolkning på drygt 56 000 personer är cirka 50 000 inuiter, enligt uppskattning från *Minority Rights Group*. Grönlands regering

har genom ett utvecklat självstyre, *hjemmestyret*, ansvar för frågor som rör mänskliga rättigheter, demokrati och rättssäkerhet i Grönland.

Den av Danmark erkända nationella minoriteten är den tyska minoriteten i Sønderjylland, vid gränsen mot Tyskland. Gruppen uppgår till cirka 15 000 personer. Den tyska minoriteten har, med stöd från bland annat den danska staten, byggt upp en rad kulturbärande institutioner såsom förskolor, skolor, bibliotek och tidningar.

Tonen i den politiska debatten om migranter, flyktingar, övriga utrikesfödda, och personer födda i Danmark med ett annat ursprung än etnisk danskt eller med en annan religion än kristendom har blivit allt hårdare. Det finns en tendens i debatten att beskriva personer med en annan etnicitet eller religion på ett stereotypt och stigmatiserande sätt. Utrikesfödda, inte minst muslimer, framställs allt oftare som ett hot mot det danska samhället och danska värderingar.

I november 2018 antog Folketinget med bred majoritet strategin ”*Ét Danmark uden parallelsamfund - Ingen ghettoer i 2030*”, den så kallade ”ghettoplanen”. Planen tar sikte på att omvandla utsatta områden genom att åtgärda de problem som Folketinget anser karaktärisera dessa områden, samt att integrera områdenas invånare i det bredare samhället inklusive på arbetsmarknaden. Flera av insatserna kritiserades av både människorättsorganisationer och jurister. Det gäller inte minst själva definitionen av de olika nivåerna av parallellsamhällen, som bland annat grundar sig på etnicitet (andel icke-västliga invandrare). Planen realiserades när lagstiftningspaketet trädde i kraft 1 december 2019. Ett flertal organisationer, däribland *Institut for Menneskerettigheder* och *Amnesty International*, har uttryckt oro över ökad etnisk diskriminering när lagstiftningen implementeras.

Hbtqi-personers åtnjutande av mänskliga rättigheter

Danmark införde som första land i världen 1989 möjligheten för homosexuella par att ingå registrerat partnerskap och 2012 likställdes partnerskap mellan samkönade och heterosexuella par. Homosexuella har samma rätt som heterosexuella par att gifta sig i den danska statskyrkan. Efter en genomgång av lagstiftningen presenterade regeringen 2020 ett förslag för att stärka rättigheter och möjligheter för hbtqi-personer.

Förslaget innehåller tio initiativ, som bland annat tar sikte på ett stärkt diskrimineringskydd även utanför arbetsmarknaden, möjlighet för transsexuella barn och unga att juridiskt ändra kön samt möjlighet för de som inte identifierar sig som vare sig man eller kvinna att ange sitt kön med X i passet.

Danmark rankas som det fjärde främsta landet i Europa när det kommer till hbtqi-personers rättsliga ställning, enligt civilsamhällesorganisationen *International Association, Lesbian, Gay, Bisexual, Trans and Intersex Association* (ILGA Europa). Samtidigt finns utrymme för förbättringar. Mellan 1 600 och 2 700 personer utsätts enligt officiella uppgifter årligen för våld på grund av sin könsidentitet och ännu fler för trakasserier.

År 2018 antog Danmark sin första handlingsplan avseende hbtqi-personer, ”*Handlingsplan til fremme af tryghed, trivsel og lige muligheder for LGBTI-personer*”. Handlingsplanen gäller till och med år 2021. Ett centralt element i planen är att utvidga stöd och rådgivning till målgruppen i hela landet samt bekämpa fördomar.

Sedan 2017 klassas inte transsexualism som en psykisk diagnos och transpersoner behöver inte längre genomgå psykiatrisk bedömning för att få tillgång till behandling. Sjukvårdens tidigare monopol på sexologiska kliniker för behandling av transpersoner har avskaffats.

Flyktingars och migranternas rättigheter

Asylsökande som vistas i Danmark får de grundläggande utgifterna för sitt uppehälle täckta av staten. Staten tillhandahåller inkvartering och kontanta medel till bland annat kläder och hygienartiklar. Vuxna asylsökanden får undervisning om det danska samhället och i det danska språket och har rätt till nödvändig vård som inte kan vänta samt smärtlindring. Barn som söker asyl har rätt till samma vård som danska medborgare och till utbildning i grundskolan.

Flyktingar med tillfälligt uppehållstillstånd kan ansöka om familjeåterförening tre år efter beviljad asylansökan. Före 2017 kunde familjeåterföreningen sökas efter ett år. FN:s barnrättskommitté, UNHCR såväl som civilsamhällesorganisationer har kritiserat lagändringen av möjligheter till familjeåterförening. Ärendet behandlades

av Europadomstolen 2020, men dom har ännu inte avkunnats. Kraven för att erhålla danskt medborgarskap har skärpts vid flera tillfällen, senast 2018. För att erhålla medborgarskap ska den sökande vara skuldfri i förhållande till staten, självförsörjande, ha kunskaper i danska och kännedom om det danska samhället, delta i en ceremoni samt inte ha begått vissa typer av brott. För mindre allvarliga brott kan medborgarskap sökas efter en karenstid. De skärpta kraven har resulterat i en historisk låg naturalisationsnivå 2019. I december 2020 lade regeringen fram ett förslag om ytterligare skärpningar av lagstiftningen. Enligt detta förslag ska personer som döms till fängelse eller villkorlig dom endast kunna få medborgarskap om de godkänns av *Folketingets Indfødsretsudvalg*, det utskott som behandlar lagförslag om vem som ska tilldelas danskt medborgarskap. Ansökan kan först godkännas efter en karenstid, vilken föreslås till tolv år efter avtjänat fängelsestraff på 60 dagar eller sex år efter en villkorlig dom.

Personer som deltagit i terroristorganisationer kan förlora sitt medborgarskap via en administrativ process utan domstolsprövning, förutsatt att personen har dubbelt medborgarskap. Vidare får barn med minst en dansk förälder som föds i ett konfliktområde utomlands, i vilket föräldern olovligen inrest eller uppehåller sig, inte längre danskt medborgarskap vid födseln.

I slutet av 2020 bodde runt 8 500 statslösa personer i Danmark. Av dessa var drygt 2 000 barn, varav 537 var födda i Danmark. *Institut for Menneskerettigheder* har rekommenderat att barn födda i Danmark automatiskt ska tilldelas danskt medborgarskap vid födseln, såvida de inte får annat medborgarskap. Detta motsvarar den rekommendation som Danmark fått av FN:s kommitté för barnets rättigheter, och som upprepades av FN:s flyktingorgan (UNHCR) efter deras kartläggning av statslöshet i Danmark 2020. Gällande regler föreskriver att statslösa barn har rätt att söka medborgarskap från det att personen fyllt 18 år till dess att den fyller 21. Personer som beviljats uppehållstillstånd av flyktingskäl och statslösa behöver i stort sett uppfylla samma krav för medborgarskap som övriga sökande, förutom att kravet på varaktigt uppehåll är sänkt från nio år till åtta år för dem.

År 2017 sa Danmark upp sitt avtal med UNHCR om att årligen vidarebosätta 500 flyktingar. Sedan 2018 är det regeringen, inte Folketinget, som varje år beslutar om antalet kvotflyktingar landet tar emot. Efter att inte ha tagit emot några kvotflyktingar under två år, togs ett trettiotal emot 2019. I augusti 2020 meddelade regeringen att Danmark skulle ta emot 200 kvotflyktingar från Rwanda och samtidigt angavs att de endast skulle beviljas tillfälliga uppehållstillstånd.

Rättigheter för personer med funktionsnedsättning

Från den 1 juli 2018 gäller ett generellt förbud mot diskriminering av personer med funktionsnedsättning. Förbudet inkluderar emellertid inte någon generell skyldighet att tillhandahålla skälig anpassning eller tillgänglighet enligt existerande normer, vilket kritiserats av *Institut for Menneskerettigheder* och andra människorättsorganisationer.

Ett stort antal nationella aktörer verksamma för att främja funktionsnedsatta delaktighet har sedan 2018 uppmanat regeringen att inrätta en nationell handlingsplan för delaktighet för personer med funktionsnedsättning, vilket inte funnits sedan 2013.

Institut for Menneskerettigheder har getts i uppdrag av Folketinget att främja och övervaka hur FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning genomförs i Danmark. Institutet genomför undersökningar, juridiska analyser, avger remissvar samt tar diskrimineringsfall till *Ligebehandlingsnævnet*.

Det statliga rådet *Det Centrale Handicapråd* har till uppgift att ge råd till regeringen, Folketinget och andra aktörer, kommentera lagstiftning och bedriva påverkansarbete.

VII. Exempel på svenskt och internationellt arbete rörande mänskliga rättigheter, demokrati och rättsstatens principer i Danmark

Regeringens demokratisatsning, som går ut på att Sverige i alla sammanhang ska stå upp för demokratiska principer, arbeta för att stärka demokratin och uttrycka kritik när den brister, genomförs också i Danmark. Ambassaden medverkar bland annat i aktiviteter som syftar till att främja jämställdhets- och hbtqi-frågor, och ungdomsfrågor

kopplade till mänskliga rättigheter och demokrati. Därutöver är Danmark också en viktig samarbetspartner för Sveriges globala demokratifrämjande.

Vid senaste granskningen av Danmark i FN:s universella granskningsmekanism (UPR) 2016 rekommenderade Sverige Danmark att öka sina ansträngningar för att avskaffa diskriminering grundat på etnicitet, och att ta ytterligare steg för att skapa lika möjligheter för män och kvinnor på arbetsmarknaden och överbrygga lönegapet mellan könen.

VIII. RATIFICERING AV CENTRALA KONVENTIONER OM MÄNSKLIGA RÄTTIGHETER

Internationella konventionen om medborgerliga och politiska rättigheter, *International Covenant on Civil and Political Rights (ICCPR)* ratificerades år 1972. Det fakultativa protokollet om enskild klagorätt och det fakultativa protokollet om avskaffandet av dödsstraffet ratificerades år 1972 respektive 1994.

Internationella konventionen om ekonomiska, sociala och kulturella rättigheter, *International Covenant on Economic, Social and Cultural Rights (ICESCR)* ratificerades år 1972. Det fakultativa protokollet om enskild klagorätt har inte ratificerats.

Internationella konventionen om avskaffandet av alla former av rasdiskriminering, *International Convention on the Elimination of All Forms of Racial Discrimination (ICERD)* ratificerades år 1971.

Konventionen om avskaffandet av alla former av diskriminering mot kvinnor, *Convention on the Elimination of All Forms of Discrimination Against Women (CEDAW)* ratificerades år 1983. Det fakultativa protokollet om enskild klagorätt ratificerades år 2000.

Konventionen mot tortyr och annan grym, omänsklig eller förnedrande behandling eller bestraffning, *Convention Against Torture and Other Cruel, Inhuman or Degrading Treatment or Punishment (CAT)* ratificerades år 1987. Det fakultativa protokollet om förebyggande av tortyr ratificerades år 2004.

Konventionen om barnets rättigheter, *Convention on the Rights of the Child (CRC)* ratificerades år 1991. Det tillhörande protokollet om barns indragning i väpnade konflikter ratificerades år 2002. Det tillhörande protokollet om handel med barn, barnprostitution och barnpornografi ratificerades år 2003. Det tillhörande protokollet om barns klagorätt ratificerades år 2015.

Konventionen om rättigheter för personer med funktionsnedsättning, *Convention on the Rights of Persons with Disabilities (CRPD)* ratificerades år 2009. Det tillhörande protokollet ratificerades år 2014.

Den internationella konventionen till skydd för alla människor mot påtvingade försvinnanden, *International Convention for the Protection of All Persons from Enforced Disappearances (ICED)* har inte ratificerats. Beslut i Folketinget möjliggör emellertid nu tillträde av konventionen.

1951 års konvention angående flyktingars rättsliga ställning, *Convention Relating to the Status of Refugees (Refugee Convention)* ratificerades år 1952. Det tillhörande protokollet ratificerades år 1968.

Romstadgan för internationella brottmålsdomstolen, *Rome Statute of the International Criminal Court (ICC)* ratificerades år 2001.

Regionala instrument

Europeiska konventionen om skydd för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna, *The Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms (ECHR)* ratificerades år 1953.

Ramkonventionen om skydd för nationella minoriteter, *Framework Convention for the Protection of National Minorities*, ratificerades år 1997.

Europeiska stadgan om landsdel- eller minoritetsspråk, *European Charter for Regional or Minority Languages*, ratificerades år 2000.

Europarådets konvention om förebyggande och bekämpning av våld mot kvinnor och av våld i hemmet (Istanbulkonventionen), *Council of Europe Convention on Preventing and Combating Violence Against Women and Domestic Violence*, ratificerades år 2014.